

Vabariigi Valitsuse määruse „Verijärve maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Käesoleva määrusega muudetakse Verijärve maastikukaitseala tzoneeringut ja kaitsekorda, laiendatakse kaitseala ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Verijärve maastikukaitseala asub Võru maakonnas Võru vallas Kose alevikus ja Verijärve külas.

Verijärve maastikukaitseala territoorium võeti kaitse alla Võru RSN Täitevkomitee 3. aprilli 1958. a otsusega nr 102 „Looduskaitse organiseerimisest Võru rajoonis“ ning 30. märtsi 1962. aasta otsusega nr 33 „Looduskaitse ja kultuurimälestiste kaitse korraldamisest Võru rajoonis” kohaliku tähtsusega veekogu baasil. Võru RSN Täitevkomitee 17. mai 1985. aasta otsusega nr 149 „Võru rajooni looduskaitse objektide arvelevõtmise ja mahakandmise kohta” liigitati Verijärv koos parkmetsaga kaitstavate maastiku üksikelementide hulka. Vabariigi Valitsuse 18. oktoobri 2000. aasta määrusega nr 337 moodustati kaitstava maastiku üksikelemendi baasil Verijärve maastikukaitseala.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni kehtestatakse looduskaitseaduse alusel uus kaitse-eeskiri. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtiva õiguse kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala piire ja kaitsekorda. Muudatuse on tinginud vajadus tagada loodusdirektiivi I lisas nimetatud metsaelupaigatüüpide kaitse.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Jaanus Tanilsoo (tel 782 3605, e-post jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Valdo Kuusemets ja Ingmar Ott, eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178, e-post madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla jätmise põhjendus

2.1. Kaitse alla jätmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Verijärve maastikukaitseala kaitse eesmärk on kaitsta Verijärve, seda ümbritsevat kultuur- ja loodusmaastikku ning ohustatud, haruldasi ja kaitsealuseid liike, sealhulgas:

- 1) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (*edaspidi loodusdirektiiv*) nimetab

- I lisas. Need elupaigatüübid on vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130), vanad loodusmetsad (9010*) ja okasmetsad moreenkõrgendikel (9060);
- 2) taimeliike, mida loodusdirektiiv nimetab II lisas. Need on palu-karukell (*Pulsatilla patens*) ja karvane maarjalepp (*Agrimonia pilosa*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

Verijärve maastikukaitseala kaitse alla võtmise eeldused on järgmised:

1) ohustatus ja haruldus.

Palu-karukell (*Pulsatilla patens*) – on stabiilse arvukusega taimeliik, mis on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning mis on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eelistab kuivi valgusrikkaid kasvukohti ning lepib kehvade happeliste liivmuldadega, nagu nõmme-, palu- ja sürjametsad. Liigi arvukust vähendavad korjajad ja eriti väljakaevajad, ta võib paiguti hävida pinnasekahjustuste tõttu metsaraiel ja väljaveol, teede õgvendamisel ning seal, kus kasvuala võetakse ehituse, liivakarjääri jm alla. Samuti ohustab kasvukohtade kinnikasvamine ja noppimine.

Karvane maarjalepp (*Agrimonia pilosa*) – on stabiilse arvukusega taimeliik, mis on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ning mis on arvatud looduskaitseaduse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Liigi peamiseks ohuteguriks on niitude võssakasvamine, karjatamise ja niitmise lõppemine.

Haruldased ja ohustatud kooslused. Verijärve maastikukaitsealal esinevad looduslikud metsad ja järved, elupaigatüübid – vanad loodusmetsad (9010*), vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130) ja okasmetsad moreenkõrgendikel (9060) – on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lissasse ning osaliselt märgitud (tähistatud tärniga elupaigatüübi koodi juures) seal esmatahtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Nimetatud metsaelupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpi elupaigana või toitumisalana.

2) ajaloolis-kultuuriline ning esteetiline väärtus – maastik

Verijärve maastik jääb Ugandi lavamaale, mille eripäraks on liivakividest platood, mida läbistavad tektoonilised lõhed. Võru orundile on iseloomulikud madalad künkad, mille vahel nõgudes asuvad järved ja sood. (I. Arold; Eesti Maastikud; 2005). Maastiku ajaloolis-kultuuriline väärtus seisneb eelkõige selles, kui hästi on säilinud selle ala maastikumuster, mis on tekkinud inimese tegutsemise tulemusena. Maastiku esteetiline väärtus väljendub eelkõige selles, kuivõrd hinnatakse seda ala elu- ja puhkealana.

3) Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus – loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele

nõudlustele. Verijärve looduslalal esinevad loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130), vanad loodusmetsad (9010*) ja okasmetsad oosidel ja moreenikuhatistel (9060) ning II lisas nimetatud liigid karvane maarjalepp ja palu-karukell.

2.2. Loodusobjekti kaitse jätkamise otstarbekus

Verijärve maastikukaitseala edasine kaitse on põhjendatud, sest mitmeid kaitse eesmärgiks olevaid kaitseväärtusi (Verijärv ja seda ümbritsev pärandmaastik) pole võimalik mujal kaitsta. Tegemist on pikkade traditsioonidega kaitsealaga, mille väärtust tõstavad kaitsealuste liikide leiukohad. Tegemist ei ole uue kaitseala loomisega, vaid olemasoleva kaitsekorra uuendamisega, mille eesmärk on täiendavalt tagada Natura 2000 võrgustikku kuuluva Verijärve loodusala väärtuste kaitse. Verijärve loodusala moodustamisega on võetud rahvusvaheline kohustus kaitsta sellel alal üleeuroopaliselt ohustatud liike ja kooslusi, mida on otstarbekas ja ainuvõimalik täita Verijärve maastikukaitsealal ehk seal, kus need esinevad.

Verijärve maastikukaitseala territoorium võeti esimest korda kaitse alla juba 1962. aastal kui kohaliku tähtsusega veekogu. Verijärve ümbruse asustusmuster on muutumatuna püsinud I Eesti Vabariigi ajast. Muutunud on vaid hoonete välisilme ja õuealade planeering. Samuti oli järve kirdekaldal kunagine Uue-Kasaritsa mõisakeskus, mille mõned hooned on tänapäevani säilinud. Nõukogude ajal korraldati järve loodekaldal parkmetsas rahvapidustusi, kontserte ja muid üritusi. Kuna ala asub Võru linna vahetus läheduses, Kose alevikuga on regulaarne bussiühendus ja välja on arendatud kergliiklusteede võrgustik, on piirkond väga aktiivses kasutuses. Verijärve ja seda ümbritseva loodusega on seotud mitmed legendid. Eelnevale tuginedes võib öelda, et Verijärve ümbritsevad maastikud on väärtuslikud nii kultuurilis-ajaloolisest, looduslikust, rekreatiivsest kui ka esteetilisest aspektist ja nende säilimiseks tuleks jätkata ala kaitset maastikukaitsealana.

Vastavalt Võru maakonna teemaplaneeringule kuulub Verijärve maastik väärtuslike maastike koosseisu.

Kaitseala territooriumile jääb loodusdirektiivi erinevaid elupaikaid *ca* 41 ha. Vanad loodusmetsad (9010*) moodustavad kogu kaitseala territooriumist 17% ja sellest jääb sihtkaitsevööndisse umbes 13% (11,8 ha). Okasmetsad moreenkõrgendikel (9060) moodustavad kaitseala territooriumist 2,6% ja vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130) umbes 30%. Nimetatud elupaikade kaitse on Verijärve maastikukaitseala kaitse eesmärgiks.

Kaitsealal kasvavad III kaitsekategooriasse kuuluvad taimeliigid roomav öövilge (*Goodyera repens*) ja kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*). Nende kaitsealuste taimeliikide ning teiste kaitsealuste looma- ja seeneliikide eraldi rõhutamine ei ole põhjendatud, sest maastiku ja elupaigatüüpide kaitsel põhinev kaitsekord tagab kaitstuse kõigile siinsetele, ka seni veel teadmata kaitsealustele loomadele, taimedele ja seentele, kes võiksid potentsiaalselt sellel alal esineda. Vajadus liigikaitseliste meetmete rakendamiseks tuleneb liigi haruldusest või selle ohustatusest ja eesmärgist parandada ohustatud liikide kohaliku asurkonna seisundit.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Verijärve maastikukaitseala kaitse eesmärgiks on Verijärve ja seda ümbritseva kultuur- ja loodusmaastiku säilitamine, kuid oluline on ka looduslike elupaikade ja liikide kaitse. Lisaks

on Verijärv ja seda ümbritsev maastik koos sealsete puhkerajatistega (lõkkekoht ja matkarada) oluline rekreatsioonipiirkond Võru linna elanikele, mistõttu on Verijärve ja seda ümbritseva kultuur- ja loodusmaastiku parimaks kaitset tagavaks kaitstava loodusobjekti tüübiks maastikukaitseala.

Hoiuala kaitse eesmärk on liikide ja koosluste kaitse, kuid see tüüp ei võimalda piisavat kaitset kõigile Verijärve ümbritseva ala väärtustele (nt maastikulised väärtused). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika või kasvukohta, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi, ja seetõttu pole ka see kaitstava ala tüüp sobilik.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir

Kaitseala piiritlemise aluseks on Eesti põhikaart (mõõt 1 : 10 000) ja maakatastri andmed. Piir peab olema looduses selgelt tuvastatav ja üheselt mõistetav, seetõttu on piiritlemisel eelistatult kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, kraavid, ojad, metsasihid, mõõdistatud maaüksused jne). Uue tsoneeringuga muudetakse kaitseala välispiiri. Muudatuse eesmärk on piiritleda kaitseala selgemalt ja arusaadavamalt, arvestades loodus- ja maastikuväärtuste paiknemist.

Kaitseala välispiir kulgeb eranditult mööda teid ning hõlmab Verijärve ümbruse kõige esinduslikumaid loodus- ja maastikuväärtusi. Kaitseala laiendatakse ala kirdenurgas Kirsi ja Väike-Kirsi kinnistul 3,1 ha ulatuses, et säilitada seal väljakujunenud maastikuilme. Nimetatud ala osaliselt on algselt ka olnud kaitstava loodusobjekti koosseisus (Võru RSN Täitevkomitee 3. aprilli 1958. a otsus nr 102 lisa 1 punkt 4). Tegemist on maastikuliselt olulise osaga Verijärve vahetus läheduses, kus toimuvad muutused mõjutaks oluliselt ala maastikuilmet.

Lisaks on tehtud väiksemapindalalised muudatused nii maastikuilme, kui ka piiriselguse tagamiseks Järveääre (0,07 ha) ja Kirepi Vesiveski (0,23 ha) kinnistul. Kaitseala laienduse põhjuseks Järveääre kinnistul on piiri selgus. Tegemist on osaliselt õuealaga ja seda ümbritseva rohumaaga. Olemasolev piir antud kohas pole looduses tuvastatav, mistõttu pole tagatud maaomanikule piisav selgus looduskaitsete kitsenduste (kuhu ehitamisel tuleks arvestada ka Verijärve maastikuilme säilitamise eesmärgiga lisaks valla üldplaneeringus toodud nõuetele) ulatuse osas. Samas ala laiendamise täiendavalt olulisi kitsendusi maaomanikule ei kaasneks, mistõttu eelistati antud kohas selgemat piiri. Kirepi Vesiveski kinnistu korral laiendati kaitseala, kuna ajalooliselt avanes selles kohas Verijärve ümbritsevalt teelt vaade Verijärvele. Tegemist on kunagise märja niiduga, mis hoolduse puudumise tõttu on kasvanud metsa. Laiendus on vajalik, et tulevikus saaks ajaloolise vaate taastada.

Verijärve maastikukaitseala kuulub riigi ja maakonna jaoks tähtsate rohekoridoride alade hulka. Ka Võru maakonna teemaplaneeringu kohaselt on see väärtuslik maastik, mistõttu on alale kaitsekorralduskava koostanud ekspert Age Alas leidnud, et inimasustuse tiheduse suurendamine ja uuslamute rajamine järve vahetus läheduses ei tohiks olla lubatud ja välispiiri muudatused kaitse eesmärkide saavutamiseks on igati põhjendatud. Kaitseala välispiirile jäävad teed on jäetud kaitsealast välja, kuna nendel liiklemine ja nende kasutamine ei ohusta ala kaitse eesmärke.

Verijärve maastikukaitseala pindala on 81,4 ha, sellest eramaad 34,62 ha, jätkuvalt riigi omandis olevat maad 0,75 ha, munitsipaalmaad 2,29 ha ja riigimaad 43,74 ha. Eelnõu kohaselt tsoneeritakse 11,58 ha varem piiranguvööndisse kuulunud riigimaad sihtkaitsevööndisse.

Kaitseala on tsoneeritud vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks. Sihtkaitsevöönd on vajalik kõrge loodusväärtusega vana loodusmetsa ja kaitsealuste liikide kaitseks.

Lähtudes kehtivas kaitse-eeskirjas sätestatud kaitse eesmärkide rõhuasetuse muutmisest ja asjaolust, et praegu kehtiv kaitsekord ei taga kaitset kõigile elupaikadele, mida loodusdirektiiv nimetab I lisas, on algatatud kõnealuse kaitse-eeskirja uuendamine.

Verijärve maastikukaitsealale moodustatakse Erätsaare sihtkaitsevöönd riigimetsa kinnistule Võru metskond 105 (kv QB211 e 9 ja 10), mis vastab elupaigatüübile vanad loodusmetsad (9010*) ja vääriselupaiga kriteeriumitele. Sihtkaitsevööndi piiriks on kinnistu Võru metskond 105 (katastritunnus 91804:003:0162) piir ja vööndi lõunapiir ühtib kaitseala välispiiriga. Sihtkaitsevööndi sellist ulatust pooldab ka ekspert.

Piiranguvöönd on kogu kaitseala osa, kus asuvad väärtused ei vaja looduskaitseadusekohast sihtkaitsevööndi režiimi. Lisaks on piiranguvöönd puhverala sihtkaitsevööndile, võimaldades liikide levimisvõimalusi kaitseala eri osade (sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi) vahel. Seetõttu on oluline, et piiranguvööndi metsi ei muudetaks majandamise käigus ühetaolisteks ja seal säiliks iseloomulik metsastruktuur. Samuti peab mitmekesisus säilima ka maastikulisel tasandil: oluline on metsade ja lagealade vaheldumine ehk maastiku mosaiiksus. Viimane on oluline avatud vaadete säilitamisel, mis on Verijärve maastikukaitseala oluliseks väärtuseks. Piiranguvööndi kaitse eesmärgid on elupaigatüübi okasmetsad moreenkõrgendikel (9060) kaitse, looduse mitmekesisuse ja maastikuilme, sealhulgas avamaastike säilitamine ning liikide elupaikade kaitse. Nimetatud elupaigatüüp jääb piiranguvööndisse, sest tegemist on inimõjuga metsaelupaigaga, mis paikneb looduslikul järsul nõlval. Soovitav on selliseid metsi pigem hoida hõredate ja valgusrohketes kasvukohtadena, mis toetab ka ala rekreatsiooniväärtust. Seetõttu pole sihtkaitsevööndi kaitsekord vajalik. Piiranguvöönd võimaldab väikesemahulisi raieid (valikraie, hooldusraie), mis on elupaiga esinduslikkuse säilimiseks vajalikud.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (ekspertid Toomas Hirse ja Taavi Tattar) ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Valdo Kuusemets ja Ingmar Ott).

Kaitse eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalsed. Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud ühte piiranguvööndisse ja ühte sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitseriim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada teadaolevate loodusväärtuste säilimist.

Kaitse-eeskirja kehtestamisele peab järgnema Vabariigi Valitsuse 18. oktoobri 2000. aasta määruse nr 337 „Verijärve maastikukaitseala kaitse-eeskiri” kehtetuks tunnistamine, et välistada alal kahe kaitsekorra kehtimist.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri pilliroo ega adru varumist, sest kaitsealal ei ole ühtegi adru varumiseks sobivat veekogu ega ehitusmaterjaliks sobiva pilliroo kasvuala, mis võiks

varujatele huvi pakkuda.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, pidada jahti, püüda kala, korjata marju, seemi ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Kaitsealal ei pesitse teadaolevalt liike, kelle soodsa seisundi tagamiseks on oluline kehtestada pesitsusperioodiks liikumispiiranguid. Verijärve maastikukaitseala on populaarne rekreatsioonipiirkond, kus inimeste viibimine ja metsasaaduste korjamine ei kahjusta koosluste ega liikide soodsat seisundit. Muude metsa kõrvalsaaduste all peetakse silmas metsasaadusi (v.a seemed ja marjad) nagu käbid, taimed seemned, mille kogumine on lubatud. Tavaliselt ei ole huvi nende massiliseks korjamiseks ja on vähetõenäoline, et see tekiks. Seega oht kaitse eesmärkidele puudub.

Kaitsealal on palju eramaid, millel viibimist kaitse-eeskirjaga ei täpsustata, kuna see on kaitseväärtuste soodsa seisundi tagamiseks piisaval määral keskkonnaseadustiku üldosa seaduses reguleeritud. Jahipidamine jahiseaduse ja jahieeskirja alusel ei sea ohtu kaitseväärtuste soodsa seisundi säilimist. Ka kalapüügile ei ole lisaks kehtivatele õigusnormidele lisatud eripiiranguid, sest kehtiva õiguse kohane kalapüügi mõju kaitseväärtuste säilimisele puudub või on lubatud piirides.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsa- või põllumajandustöödel ning õuemaal. Teeseaduse mõistes on kõik teed rajatised ja nendel liiklemisel tuleb lisaks arvestada liiklusseaduses sätestatud eristustega. Kaitseala maastik on tallamis- ja erosioonitundlik, ennekõike mäenõlvadel, oruveergudel ja järveäärsetel soistel aladel, mida võib kahjustada sõidukitega ja maastikusõidukitega sõitmine väljaspool teid. Erisus on seatud järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala valitseja kooskõlastatud ja korraldatavatele töödele, kaitseala valitseja kooskõlastatud liinirajatiste hooldamiseks vajalikele töödele ning metsa- ja põllumajandustööde tegemiseks. Nimetatud erisused tulenevad osaliselt looduskaitseaduse § 30 lõikest 3. Liinirajatiste hooldamiseks vajalikele töödele ning metsa- ja põllumajandustööde tegemiseks tehakse samuti erisus, sest ka need tegevused ei ohusta kaitse eesmärgiks olevaid väärtusi, teatud juhtudel (põllumajandustööd) aitavad isegi kaasa nende soodsa seisundi saavutamisele (maastikuilme säilitamine). Jalgratastega liikumisele olulisi piiranguid kaitse-eeskirjaga ei seata, kuivõrd õuealal, eeskirjas nimetatud töödel ja sõitmiseks kõlbulikel radadel on jalgrattaga sõitmine lubatud.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud ainult kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal. Kaitsealal asub RMK tähistatud ja ettevalmistatud lõkkekoht ning lisaks sellele on lubatud lõket teha ka õuemaal omaniku loal. Telkida saab kaitsealal ainult omaniku loal õuemaal. Piirangute eesmärk on vältida isetegevuslikke lõkke- ja telkimiskohti ja suunata huvilised vähemtundlikele aladele. Lisaks on alal puhkekoht ja matkarada, mis on rahvaürituseks ettevalmistatud ja tähistatud.

Kaitseala veekogudel on lubatud sisepõlemismootorita ujuvvahendiga sõitmine. Sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamisega seotud tööde tegemisel ja kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Vähendamaks negatiivset mõju vee ökosüsteemile, on keelatud sisepõlemismootoriga sõidukite sõitmine Verijärvel. Need sõidukid tekitavad suurel kiirusel lainetust, mis mõjutab veekogu kaldaid ja põhjustab madalamates kohtades nende eutrofeerumist. Samuti on häiritud loomade ja lindude sigimine, eelkõige kalade kudumine ja veelindude pesitsemine. Sisepõlemismootoriga veesõidukitega sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel (sh treeningute ja võistluste turvamine, päästeõppuste korraldamine), kaitseala kaitse korraldamisega seotud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, mis tuleneb looduskaitseaduse § 30 lõikest 3.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuste ühtivus kaitseala kaitse eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ja vajab igakordset kaalutusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitsealal ei või ilma valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi, anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks. Tegemist on looduskaitseadusest (§ 14) otsekohalduvate piirangutega, mille eesmärk on kaitseala valitseja kaalutusotsusega hinnata ja vajaduse korral vähendada nimetatud tegevuste negatiivset mõju kaitse eesmärkidele.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasust ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärk

Sihtkaitsevööndi kaitsereežiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi režiim võimaldab tagada metsakoosluste loodusliku arengu. Erätsaare sihtkaitsevööndi kaitse eesmärk on vana loodusmetsa (9010*) arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Arvestades kaitseala loodusväärtusi on liigse tallamiskoormuse vältimiseks vajalik kaitseala valitsejaga kooskõlastada rahvaüritus, kus osalejaid on üle 50. Koostöö tulemusel saab vältida kaitsealuste taimeliikide leiukohti ja tallamistundlikke alasid. Lisaks on lubatud

tootmisotstarbeta ehitiste püstitamine (nt õppe- ja matkaradadele) kaitseala tarbeks ning nende hooldamine. Arvestades Verijärve maastikukaitseala suurust ja paiknemist (tegemist on linnalähedase kaitsealaga, millel on suur tähtsus puhkemajanduse seisukohast), on väga oluline külastuse korraldus. Eesmärk on minimeerida kontrollimatut negatiivset mõju kaitseväärtustele. Kaitseala on oluline loodusharidusega seotud tegevuste jaoks, mis eeldab teatava inventari olemasolu (Nt laudtee, suunaviidad, trepid jne). Muud ehitised võivad oluliselt kahjustada või hävitada sihtkaitsevööndis olevaid elupaigatüüpe, mistõttu nende püstitamine on keelatud. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate teede hooldustööd. Olemasolevaid pinnasteid kasutatakse loodushariduse eesmärkidel ja nende edasine hooldus ei kahjusta kaitseala kaitse eesmärke.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Sihtkaitsevöönd hõlmab metsaala, mis vastab elupaigatüübi kriteeriumile vanad loodusmetsad (9010*). Elupaigatüüp vanad loodusmetsad moodustab kogu sihtkaitsevööndi pindalast 99% ja elupaigatüübi soodsa seisundi (looduskaitse arengukava kohaselt tagatakse looduslike koosluste soodne seisund nende puutumatusena) tagamiseks on keelatud metsa majandamine ja loodusvarade kasutamine, välja arvatud seente, marjade ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine, jahipidamine ning kalapüük.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Verijärve piiranguvööndi kaitse eesmärk on elupaigatüüpide okasmetsad moreenkõrgendikel (9060) ja vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130) kaitse, looduse mitmekesisuse ja maastikuilme, sealhulgas avamaastike säilitamine ning liikide elupaikade kaitse.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus mõningate erisustega. Verijärve maastikukaitseala on asustatud piirkond ja majandustegevuse lausaline piiramine ei ole põhjendatud. Oluline on tagada kaitseväärtuste säilimine ja soodne seisund. Kaitseala valitseja osaleb tegevuste kavandamisel kaalutusotsuste kaudu.

Piiranguvööndis on lubatud väikeehitiste püstitamine, mis ei nõua ehitusseadusest tulenevalt kohaliku omavalitsuse kirjalikku nõusolekut, ja karjateedade rajamine. Olemasoleva hoonestuse tarbeks on ehitiste ehitamine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, sealjuures valitseja nõusolekut ei ole vaja eelnimetatud väikeehitiste ja karjateedade rajamiseks. Väikeehitiste püstitamist, mis ei nõua ehitusseadusest tulenevalt kohaliku omavalitsuse kirjalikku nõusolekut kaitse-eeskirjaga ei reguleerita, sest tegevuse mõju kaitseväärtustele ei ole nii ulatuslik, et see vajaks kaitseala valitseja kaalutusotsust. Maastikuarhitekt Age Alasi tehtud uuringu kohaselt on kaitseala asustusstruktuur säilinud praegusel kujul muutumatuna alates 1920.–1930. aastatest, mis on selle ala eriline väärtus ja vajab säilitamist. Seega jäetakse kaitseala valitsejale kaalutusõigus suunata ehitustegevust lähtuvalt kaitse eesmärgist säilitada maastikuilme. Vältimaks uute hoonestusalade tekkimist alale, mis muudaks ala asustusstruktuuri, on uute ehitiste ehitamine (ehitiste püstitamine) lubatud ainult olemasoleva hoonestuse tarbeks. Nimetatud keeld ei laiene olemasolevate ehitiste rekonstrueerimisele,

laiendamisele, tehnovõrkude muutmisele ja lammutamisele, kuna looduskaitse seaduse alusel saab reguleerida piiranguvööndis ainult ehitiste püstitamist.

Piiranguvööndis on lubatud biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine välja arvatud looduslikul rohumaal, metsamaal ning haritaval maal veekogule lähemal kui 25 meetrit. Haritaval maal veekogust kaugemal kui 25 meetrit pole põhjendatud biotsiidide ja taimekaitsevahendite kasutamise keelustamine. Lähemal kui 25 meetrit võib tekkida oht veekogu reostumisele.

Piiranguvööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Eestis kehtivat õiguskorda ja head tava järgivad kuni 50 osalejaga rahvaüritused ei ületa veel olulisel määral piiranguvööndi kaitseväärtuste koormustaluvuse piiri. Rohkem kui 50 osalejaga ürituste korral on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, et oleks võimalik analüüsida ning vajaduse korral seada tingimusi rahvahulga mõju vähendamiseks piiranguvööndi loodusväärtustele. Lisaks saab sel juhul kaitseala valitseja ürituse korraldajale seada tingimusi parkimise korraldamise, käimlate, prügimajanduse jms kohta ning seatakse tingimused ala korrastamisele.

Maastikuilme taastamiseks ja vaadete avamiseks on lubatud raadamine piiranguvööndi metsamaal. Kõrvaldamaks viimaste aastakümnete jooksul maastikul toimunud negatiivseid muutusi (lagealade võsastumine), lubatakse kaitse-eeskirjaga raadamist endiste lagealade taastamiseks ja vaadete avamiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud kaitseala tarbeks rajatise püstitamine ja hooldamine õppe- ja matkaradadel ning laagripaikades. Arvestades Verijärve maastikukaitseala suurust ja paiknemist (tegemist on linnalähedase kaitsealaga, millel on suur tähtsus puhkemajanduse seisukohast), on väga oluline külastuse korraldus. Eesmärk on minimeerida kontrollimatut negatiivset mõju kaitseväärtustele. Vältimaks liigset tallamist eesmärgiks olevates metsaelupaigatüüpides ja soistel aladel. Kaitseala on oluline loodusharidusega seotud tegevuste jaoks, mis eeldab seal teatava taristu olemasolu, mille rajamiseks ja hooldamiseks jäetakse antud sättega võimalus. Rekonstrueerimist vajavad varjualused, soistes kohtades laudteed.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine. Verijärv on paisutatud järv ja olemasoleva paisu korrastamiseks võib olla vajalik muuta veetaset. Tegevuse lausaline keelamine pole põhjendatud.

2.5.5.2. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, maavara kaevandamine. Nimetatud tegevused ohustaksid otseselt kaitse eesmärkide saavutamist. Uue maaparandussüsteemi rajamine kahjustaks oluliselt soid, energia- ja puhtpuistute rajamine vähendaks ala looduslikku mitmekesisust, ning maavara kaevandamisel oleks tugev negatiivne mõju ala maastikuilmele.

Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Juhul kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu ka külmumata pinnaselt. Kaitsealal on tegemist valdavalt kuiva liivase pinnasega ja pinnasekahjustuste tekkimise oht puidu kokku- ja väljaveol on suhteliselt madal, kuid kindlasti olemas, sest kaitseala metsad kasvavad ka järskudel nõlvadel ning nende suvine

majandamine kahjustab oluliselt pinnast ja põhjustab erosiooni. Seetõttu jäetakse puidu kokku- ja väljaveo võimaldamine külmumata pinnaselt kaitseala valitseja kaalutusotsuseks. Piiranguvööndis on keelatud uuendusraie. Kaitsealal kui puhkealal on Võru linna ja Kose aleviku elanike jaoks oluline tähtsus. Arvestades kaitseala väiksust ja metsade paiknemist ja iseloomu (metsad kasvavad järsul nõlval ning on rekreatiivse väärtusega, mida osaliselt on hooldatakse parkmetsa ilme säilitamiseks), ei ole otstarbekas majandada neid metsi uuendusraiega. Ka eksperdi arvates peab uuendusraie olema piiranguvööndis keelatud. Piiranguvöödi metsi tuleks majandada puhkemajanduslikest ja esteetilisest eesmärkidest lähtudes. Juba ajalooliselt on kaitseala loodenurgas asuvaid metsi majandatud parkmetsana, kuna tegemist on peamiselt rekreatiivsetel eesmärkidel kasutatava metsaga. Seal asuvad RMK puhkerajatised ning Võru valla üldplaneeringu järgi soovitakse kõnealus kohas arendada välja kvaliteetne puhke- ja vaba aja veetmise koht Võru linna ja Kose aleviku elanikele. Verijärve põhjakalda metsad kasvavad järsul nõlval, kus raie tegemine on võimatu. Lisaks vastavad need metsad Natura 2000 elupaigatüübile okasmetsad moreenkõrgendikel (9060), mille soodsa seisundi tagamiseks ei tohi neid metsi majandada uuendusraiega.

2.5.6. Vajalikud tegevused

Piiranguvööndi avamaastike ja vaadete säilitamiseks on seal vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine. Need tööd on vajalikud kaitse eesmärgi täitmiseks. Kinnitatud kaitsekorralduskavas on maastikuhoolduse mahuks välja toodud 12,2 ha. Vastavalt looduskaitseaduse §-le 17 saab kaitse-eeskirjas nimetatud vajalike tegevuste tegemiseks anda tasuta kasutamiseks riigivara. Võimaldamaks maaomanikel seadusest tulenevaid võimalusi kasutada (vastavate vahendite olemasolul), on nimetatud tegevused kaitse-eeskirjas välja toodud. Täpsemalt on lähima kümne aasta vajalike tegevuste maht esitatud kaitsekorralduskavas (Verijärve maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2010–2019).

3. Menetluse kirjeldus

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 28.06.–12. juulini 2010 Võru vallavalitsuses ja Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni Võru kontoris. Teade kaitseala kaitse-eeskirja muudatuste avaliku väljapaneku kohta ilmus 2. juulil 2010 Ametlikes Teadaannetes, 26. juunil 2010 üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja samal päeval ka kohalikus ajalehes Võrumaa Teataja. Avalik arutelu toimus 26. juulil 2010 Võru Maavalitsuses. Arutelul osales kaks maaomanikku.

Vastavalt looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetlusele saadeti kaitsealal paikneva kinnisasja omanikele ja kaitseala asukoha kohalikule omavalitsusele teade. Teated saadeti 25 kaitsealal paikneva kinnisasja omanikule ja kaasomanikule tähtkirjaga. Teade saadeti ka Võru Maavalitsusele ja RMK Võrumaa metskonnale. Kirjad sisaldasid infot, et kui hiljemalt 26. juuliks 2010 ei ole esitatud pretensioone ega ettepanekuid, siis loetakse, et kinnisasja omanik on kaitse-eeskirjaga nõus.

Kõigile menetluse käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele on vastatud looduskaitseaduse § 9 lõike 8 sätestatud korras. Eriarvamused on püütud lahendada kirjavahetuse (ja avalikul arutelul toimunud läbirääkimiste ning antud selgituste) kaudu. Arvestades kaitse-eesmärgiks olevate loodusväärtuste kaitsevajadusi on võimaluste piires ettepanekuid arvestatud.

Avalikustamisel laekunud arvamused ja ettepanekud on esitatud tabelis 1.

Tabel 1

nr	Ettepaneku esitaja	Ettepanek/arvamus	Keskkonnaameti vastus
1	Võru Maavalitsus	<p>1. Käesolev eeskiri ei saa üheselt seada planeeringu- ja ehitustingimusi, kuna puudub vastav kompetents seaduse (LKS) eesmärgist lähtuvalt, küll aga saab eeskiri refereerida õigust ja olla aluseks vastavate tingimuste seadmisel läbi planeeringuprotsesside (üld- ja detailplaneering – planeerimisseaduse mõistes) alusel ning olla aluseks edaspidise järelevalve teostamisel, nii tuleks see eeskirja ka sisse kirjutada.</p> <p>2. Eeskirjast ei selgu mida konkreetsel alal on konkreetselt väärtuslikku ja kuidas seda kaitsta, kes peab mida tegema, millised õigused ja millised kohustused on omanikel ja millised riigil, millega kompenseeritakse kehtestatavatest piirangutest tulenev kahju maaomanikele (põhiseaduslike õiguste riive eeskirja kaudu ei ole juriidiliselt pädev argument oluliste piirangute jõustamiseks).</p> <p>3. Puudub selgelt väljendatud regulatsiooni kirjeldus, mis looks vajaliku baasi kaalutlusõiguse rakendamiseks kõigile osapooltele arusaadavates kategooriates, ning see võib tekitada olukorra, kus asju otsustatakse või piiratakse valdavalt ametnike suvast lähtudes, andmata selgeid lähtekohti, mis on olulised looduskaitseliste eesmärkide elluviimisel. Näitena eelneva määruse puudulikust regulatsioonist</p>	<p>1. Arvamuse avaldajale on selgitatud, et eelnõukohase määruse § 1 lõikes 1 on välja toodud LKS üks kolmest põhieesmärgist, milleks on kultuurilooliselt ja esteetiliselt väärtusliku looduskeskkonna või selle elementide säilitamine. Nimetatud eesmärgi täitmine ilma planeeringu- ja ehitustingimustesse sekkumata ei ole võimalik. Samuti on LKS §-s 14 sätestatud üldised kitsendused, mis keskenduvad ennekõike ehitus- ja planeeringutingimustele. LKS reguleerib ehitamist kaitsealadel, keelates ehitamise, kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti (§ 30 lg 2 p 3 ja § 31 lg 2 p 8).</p> <p>2. Arvamuse esitajale on selgitatud, et kaitseala väärtused on esitatud eelnõu §-s 1, kus loetletakse Verijärve maastikukaitseala kaitse eesmärgid. Täpsustame, et nimetatud II kaitsekategooria taimeliik, mida tulenevalt LKS § 53 lõikest 1 ei avalikustata, on palu-karukell (<i>Pulsatilla patens</i>). Tegevused, mis on vajalikud kaitse eesmärkide saavutamiseks, planeeritakse vastavalt LKS § 25 kaitseala kaitsekorralduskavas. Verijärve maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2010–2019 on koostanud Age Alasi ning tööd tutvustav koosolek toimus 27.01.2009. Lisaks kaitsekorralduskavale saavad maaomanikud infot neile saadetud kaitsekohustuse teatisest, kus lisaks õigustele ja kohustustele esitatakse ka saatmise hetkel olemasolevad kompensatsioonimehhanismid.</p> <p>3. Arvamuse esitajale on</p>

		<p>võiks tuua maakütte paigaldamise väljapoole omaniku territooriumi (mille kohta praktikast tulenevalt puuduvad täielikult märged §-des 4, 5, 9, 10 13, 14). Siit võib järeldada, et see tegevus ei ole lubatud ega keelatud tegevuste nimekirjas, aga ometigi toimub. Samuti on määruse eelnõus sätestatud § 4 ja §13 olemus segadust tekitav, kuna käesoleva määrus eelnõu ei suuda prognoosida elementaarselgi tasemel tegevuste loendit, mis tulevikus on aktuaalsed ja mille piiramiseks puudub praktiline vajadus, küll aga loob see eelduse igasuguste tegevuste suvaliseks takistamiseks ametnike omavoli kaudu (nt põhjendamatud kulutused KMH-le ja muudele ebamõistlikele nõuetele). Määrus iseeneses ei saa olla argument, vaid peab tuginema teadusuuringutele ja osapoolte kokkulepetele.</p>	<p>selgitatud, et kaalutlusotsuse rakendamise vajadus on välja toodud eelnõu seletuskirjas, millega saab tutvuda avalikustamiskirjas märgitud kohtades.</p> <p>Kaitstavate loodusobjektide kaitse-eeskirjade koostamise korraldajana saab Keskkonnaamet siiski lähtuda vaid olemasolevast teadusuuringutele tuginevast õigustavast. Olenemata tuleviku ebamäärasusest ei tohiks see takistada teadaolevate väärtuste säilitamist, kui seda tehakse tuginedes heale haldustavale ja teadusuuringutele. Alternatiivina on võimalik vajaduse ilmnemisel ja vajalike kaitsemeetmete olemasolul uuesti muuta kaitse-eeskirja.</p>
2	Kirepi Vesiveski	<p>1. Verijärve maastikukaitseala planeeritava Erätsaare sihtkaitsevööndi piir ei lange Kirepi Vesiveski kinnistu teise lahustüki piiriga kokku järve keskkoha poolses piirkonnas.</p> <p>2. Jääb arusaamatuks määruse eelnõu § 6 lõige 3.</p> <p>3. Käesolevasse eelnõusse on lisatud hulk uusi arusaamatust tekitavaid keelatud tegevusi. Näiteks ehitusloa kooskõlastamise nõue ja seda isegi olukorras, kus varem on juba kooskõlastatud detailplaneering ja ka projekteerimistingimused.</p> <p>4. Soovitan loobuda paadisilla ehitamise nõusoleku taotlemise nõudest.</p>	<p>1. Ettepanekuga arvestatud ja sihtkaitsevööndi piiri on muudetud.</p> <p>2, 3 ja 4. Ettepanekutes nimetatud regulatsioonid tulenevad LKS §-st 14, kus määratakse kaitse korraldamise üldised kitsendused, mis kehtivad ka praegu, ja esitatakse kaitse-eeskirjas selguse mõttes.</p> <p>Teavitame, et ehitusloa kooskõlastamise nõude eesmärk on anda Keskkonnaametile võimalus hinnata ja suunata lõpptulemuse ehk siis projektipõhise ehitise sobivust kaitstavasse maastikukompleksi. Paadisilla ehituse kooskõlastamise nõude eesmärk on aga tagada kaalutluse võimalus, kui</p>

			<p>ehitussurve mõju hakkab kahjustama järve ökosüsteemi ja maastikukompleksi soodsat seisundit.</p> <p>Kaalutusotsuse tegemise võimalus ei eelda kohe tegevuse keelustamist, vaid ennekõike ala kaitse eesmärkidest lähtudes parima lahenduse otsimist koostöös maaomanikuga. Kooskõlastuste saamine on kohaliku omavalitsuse kui loa andja ülesanne ega tekita maaomanikule vajadust eri ametiasutuste vahel kooskõlastusi koguda.</p>
3	Kirsi	<p>1. Aeg-ajalt on vajalik puude toomiseks ja viimiseks sõita mootorsõidukiga väljaspool teed, sest puukuur asub õuealast eemal ja ligipääs kuurile teede näol puudub.</p> <p>2. Soov rajada lõkkeplatsi väljaspool õueala.</p> <p>3. Soov müra tõkkeks metsastada Verijärve–Kasaritsa tee äärne maa-ala.</p> <p>4. Ei nõustu kaitseala laiendamisega Kirsi kinnistule.</p>	<p>1. Väljaspool teid sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmise keelamise (välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel, maatulundusmaal metsa- või põllumajandustöödel ning õuemaal) peamine eesmärk on vähendada ATV-dega omavolilist liiklemist, sest hea läbipääsuvõime ja väikesemõõdulise maastikusõidukiga kiputakse sõitma ka seal, kuhu muidu liiklema ei pääse. Sellel tegevusel on aga mõju nii taimkattele kui ka looduses viibivale inimesele (müra).</p> <p>Puukuuri juurde sõidukiga sõitmist kaitse-eeskiri ei välista, sest teeseaduse kohaselt on tee maantee, tänav, metsatee, jalgteed ja jalgrattatee või muu sõidukite või jalakäijate liiklemiseks kasutatav rajatis, mis võib olla riigi või kohaliku omavalitsuse või muu juriidilise isiku või füüsilise isiku omandis. Seega kuulub sinna ka puukuuri juurde</p>

			<p>viiv tee.</p> <p>2. Kaitse-eeskirja eelnõu nimetatud tegevust ei keelusta, vaid annab kaitseala valitsejal võimaluse olemasolev situatsioon üle vaadata. Korralikult ettevalmistatud ja loogiliselt paikneva lõkkekoha tegemist keelata ei saa, kuid vajalik on kooskõlastamine.</p> <p>3. Kaitse-eeskiri nimetatud tegevust ei keelusta.</p> <p>4. Kaitseala laienduse eesmärk on säilitada maastiku ja selle struktuuri terviklikkus. Nimetatud eesmärki toetab ka Võru maakonna teemaplaneering, millele tuginedes on Kirsi kinnistule jääv ala tähtis rohekoridor ning väärtuslik maastik.</p>
--	--	--	---

Tabelis on esitatud lühikokkuvõtte maaomanike arvamustest ja Keskkonnaameti vastustest. Täispikkade kirjadega on võimalik tutvuda Keskkonnaametis.

Protsessi viibimise tõttu korraldati uus avalik väljapanek 21. jaanuarist – 4. veebruarini 2013, mille käigus tehti üks ettepanek kaitse-eeskirja eelnõu muutmiseks. Avalikul väljapanekul olnud versioonis polnud reguleeritud ujuvvahendiga sõitmist ning pärast avalikku väljapanekut tehti muudatus kaitse-eeskirja eelnõusse ja lubati sisepõlemismootorita ujuvvahenditega sõitmine.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50). EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. aasta korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 487 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Seetõttu tuleb Verijärve maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Verijärve loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. aasta otsusega 2009/94/EÜ, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse

tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 43, 13.02.2009 lk 245–392).

Kaitseala välispiiri muutmise tõttu tuleb pärast määruse jõustumist muuta ka Verijärve loodusala piir, viies selle vastavusse Verijärve maastikukaitseala välispiiriga. Seoses piiride muutmisega suureneb loodusala Kirsi ja Väike-Kirsi kinnistul 3,1 ha ulatuses.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Võru vallale vähem ligikaudu 22 eurot aastas.

Looduskaitseaduse § 20 kohast riigile ostmise kohustust määrusega ei kaasne, sest eramaadel nende sihtotstarbelist kasutamist oluliselt ei piirata.

Kaitsealal, mis on ühtlasi loodusala, saab taotleda metsatoetust 60,08 eurot piiranguvööndi hektari kohta. Kaitseala piiranguvööndisse jääb toetusõiguslikku erametsamaad 4,24 ha.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid

sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid (va Siseminister) on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Siseminister on eelnõu kooskõlastanud märkustega. Siseminister teeb ettepaneku jätta kaitse alla vaid Erastsääre sihtkaitsevöönd, jättes Verijärve piiranguvööndi kaitsealalt välja, kuna piiranguvööndisse jäävatel kinnistutel puudub nende hinnangul selge kaitseväärtus, ning palub täiendada seletuskirja Verijärve maastikuilme tähtsuse osas. Verijärve maastikukaitseala puhul ei ole tegemist uue kaitseala moodustamisega, vaid maastikukaitseala moodustati 18.10.2000 a Vabariigi Valitsuse määrusega nr 337. Võrreldes varasemaga lisanduvad Verijärve piiranguvööndisse Väike-Kirsi ja Kirsi kinnistud, ning väike osa Järvekalda, Järveääre ja Kirepi vesiveski kinnistutest, millede kaitsealasse arvamist on põhjendatud seletuskirja peatükis 2.4. Verijärve piiranguvööndi kaitse alt välja arvamine ei ole põhjendatud, kuna kaitse-eesmärgiks olevad loodusväärtused (vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järv, okasmetsad moreenkõrgendikel) on alal säilinud. Kaitseala tervikuna on väärtuslik maastik, mida on kirjeldatud seletuskirja peatükis 2.2.

Samuti juhib Siseminister tähelepanu asjaolule, et piiranguvööndi ja Verijärve loodusala kaitse-eesmärgid ei kattu. Verijärve maastikukaitseala Verijärve piiranguvööndi ning Verijärve loodusala kaitse-eesmärgid ei kattu, kuna nende alade moodustamise eesmärgid on erinevad. LKS § 7 kohaselt on loodusobjekti (sh maastikukaitseala) kaitse alla võtmise eeldus selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Verijärve maastikukaitseala kaitse-eesmärgid on loetletud kaitse-eeskirja § 1 lõikes 1. Verijärve loodusala kaitse-eesmärgid kajastavad üle-euroopalise tähtsusega elupaigatüüpe ja liike, mille kaitsmisel on Eestil rahvusvaheline kohustus. Verijärve maastikukaitseala kaitse-eesmärgidena on lisaks loetletud ka siseriiklikud eesmärgid, mis põhinevad looduskaitse arengukava teisel peaesmärgil – elupaikade soodsa seisundi ja maastike mitmekesisuse tagamine.

Mati Raidma
Keskkonnaminister